

Fafnir – Nordic Journal of Science Fiction and Fantasy Research

journal.finfar.org

Tutkijat mielen ja materian rajamailla

Emilia Uusitalo

Fantasia- ja tieteiskulttuurin tutkijat kokoontuivat viime vuoden heinäkuussa jo perinteeksi muodostuneeseen Suomen tieteis- ja fantasiatutkimuksen seminaariin, FINFARIin. Seminaari järjestettiin vuonna 2014 Jyväskylässä 10. ja 11. heinäkuuta, Euroopan suurimman fantasia- ja science fiction -tapahtuman Finnconin yhteydessä. Seminaari kokoontui Jyväskylän yliopiston kirjaston seminaarihuoneessa, missä spekulatiivisen fiktion tutkijoilla oli mahdollisuus rauhassa keskustella etukäteen luetuista seminaariesitelmistä. Paikalla oli monia aiemmista seminaareista tuttuja kasvoja, mutta myös ilahduttavan monta uutta innokasta tutkijaa. Jyväskylän seminaari oli jo vuorossaan 15. spekulatiivinen fiktion tutkijoiden seminaari Suomessa, ja sen teemana oli mielen ja materian suhde.

Nuoria tutkijoita opasti tänäkin vuonna joukko kokeneempia tutkijoita niin kotimaasta kuin ulkomailta. Seminaarin kansainvälinen vieras, brittiläinen kriitikko ja kustantaja Cheryl Morgan on osallistunut säännöllisesti FINFAR-seminaareihin ja hänen asiantuntemuksensa spekulatiivisen fiktion saralla on aina ollut seminaarilaisille tervetullutta. Kotimaisista alan vanhemmista tutkijoista seminaarilaisia oli ohjaamassa Irma Hirsjärvi Jyväskylän yliopistosta, Liisa Rantalaiho Tampereen yliopistosta, Paula Arvas ja Merja Polvinen Helsingin yliopistosta, Sofia Sjö Åbo Akademiasta sekä tutkija Markku Soikkeli.

Jokaiselle seminaarissa esitellylle paperille oli nimetty kaksi vanhempaa kommentoijaa, mutta kaikki osallistujat saivat vapaasti tuoda omia huomioitaan esille. Kommentoijien tehtävänä seminaarissa on tarjota nuoremmille tutkijoille neuvoja ja huomioita sen suhteen, miten nämä voisivat viedä tutkimustaan eteenpäin. Seminaarissa on joka vuosi ollut hyvin lämminhenkinen tunnelma, ja nuoret tutkijat ovat saaneet esitellä ideoitaan hyväksyvässä ilmapiirissä ilman torjutuksi tulemisen pelkoa. Mielestäni erityisen ilahduttavaa on myös se, että käsiteltävien töiden kommentointi ei jää vain kokeneille tutkijoille, vaan myös nuoremmat innostuvat seminaarissa kommentoimaan toistensa töitä. Näin oli myös viime vuoden seminaarissa.

Kaksipäiväisessä seminaarissa esiteltiin tällä kertaa yhdeksän paperia. Lisäksi paikalla oli muutama kuunteluoppilas, jotka eivät tällä kertaa esitelleet omaa työtään. Suurin osa papereista oli luonnoksia pro gradu -tutkielmista tai väitöskirjoista, mutta mukaan mahtui myös proseminaaritutkielman luonnos sekä pari artikkelia. Seminaarin idea on, että osallistujat tutustuvat toistensa töihin etukäteen, eikä niitä enää seminaarissa lueta ääneen. Tällöin jokaiselle työlle varattu puolituntinen päästään käyttämään kommentteihin ja kehitysehdotuksiin. Seminaari tarjoaakin nuorille tutkijoille erinomaisen mahdollisuuden saada hyvin konkreettista palautetta omasta työstään.

Torstai on perinteisesti seminaarilaisille pidempi päivä, sillä perjantaina Finnconin ohjelma syö iltapäivän tunteja. Tästäkin vuonna suurin osa papereista käsiteltiin torstaina. Ensimmäisenä käsiteltiin Hanna-Riikka Roineen työ fantasiamaailmojen rakentamisesta kirjallisuudessa ja digitaalisissa roolipeleissä käyttäjän näkökulmasta. Hanna-Riikka esitti työssään, että sekä narratiivisuus että simulatiivisuus ovat merkityksellisiä strategioita niin kirjallisuudessa kuin

digitaalisissa roolipeleissä. Hanna-Riikan jälkeen vuorossa oli Anna Pöyhösen paperi Douglas Adamsin *Linnunradan käsikirja liftareille* -teoksen lukijavastaanotosta. Pöyhösen paperin keskeisenä tarkastelun kohteena on se, miten teoksessa esitetyt reaktiot opettavat lukijaa käsittelemään uusia ja yllättäviä tilanteita.

Päivän puolessa välissä pidettiin lyhyt tauko, jonka aikana Mika Lopenen esitteli seminaarilaisille Tieteen termipankin hanketta, jossa kerätään eri tutkimusalojen termistöä suomeksi. Myös fantasian ja science fictionin tutkimuksen termistöä kerätään termipankkiin, ja Mika toivoikin kiinnostuneita osallistumaan termien keruuseen.

Elisabeth Oakesin paperissa lähestyttiin kaunokirjallista aineistoa kielitieteen näkökulmasta. Elisabeth käsitteli paperissaan Ursula LeGuinin teoksen *The Lathe of Heaven* unijaksojen kielellistä asennonvaihdosta ja tämän asennonvaihdoksen suhdetta teoksen tyylillisiin valintoihin ja teemoihin. Elisabethin paperin jälkeen vuorossa oli Aleksi Nikulan artikkeliluonnos, joka käsitteli Hannu Rajaniemen teosta *The Quantum Thief* sen kuvaaman yhteiskunnan utopistisen piirteiden kautta. Nikula esitti paperissaan, että Rajaniemen kuvaama yhteiskunta lähestyy kapitalistista utopiaa, ja analysoi teosta myös antiutopian käsitteen näkökulmasta. Torstain viimeisenä työnä käsiteltiin Kaisa Kortekallion väitöstutkimussuunnitelma. Kortekallion väitöstutkimuksen keskiössä on kysymys posthumaanista tietoisuudesta nykykirjallisuuden ja -filosofian valossa.

Perjantaina seminaarissa käsiteltiin neljä työtä, ennen kuin siirryttiin nauttimaan Finnconin ohjelmasta. Päivä aloitettiin kuitenkin The Hobbit Project -nimisen hankkeen lyhyellä esittelyllä. Vuoden 2014 lopussa julkaistun (tuolloin vielä tulossa olleen) viimeisen *Hobitti*-elokuvan yhteydessä käynnistyi myös maailmanlaajuinen vastaanottotutkimus, jossa on mukana myös suomalaisia tutkijoita. Hankkeessa kerättävässä materiaalissa riittää monenlaista tutkittavaa, ja hanketta mainostettiin myös nuoremmille tutkijoille.

Perjantain ensimmäisenä seminaaripaperina tarkasteluun pääsi Jyrki Korpuan työ, joka käsitteli J. R. R. Tolkienin teoksissa esitettyä sielun ja ruumiin kahtiajakoa. Työ liittyy Jyrkin tekeillä olevaan väitöstutkimukseen Tolkienin luomasta maailmasta. Tolkienin maailmasta siirryimme antiikin sankareiden pariin, kun pääsimme käsittelemään Iina Haikan tutkimusta naissankareista Rick Riordanin *The Heroes of Olympus* -sarjassa. Iina käsitteli paperissaan sitä, miten naissankarit ovat muuttuneet ajan saatossa, ja kiinnitti huomiota siihen, että moderneissa nuorille aikuisille suunnatuissa fantasiasarjoissa naissankarit ovat voimakkaita ja itsenäisiä eivätkä ainoastaan miessankareiden apureita. Esimerkkinä tästä Iina käytti tutkimuksessaan Riordanin sarjaa ja eritteli siinä esitettyjä erilaisia naissankareita.

Perjantain kolmas työ käsitteli fantasiakirjallisuuden historian toista suurta nimeä, C. S. Lewisin *Narniaa*. Nicholas Wanberg tarkastelee *Narniaa* rotuerottelun näkökulmasta ja tuo esille sen, miten Lewis esittää tietyn käytöksen liittyvän tietyn rodun piirteisiin. Seminaarin viimeisenä työnä käsiteltiin Jani Ylösen artikkeliluonnos ihmisen ja eläimen kahtiajaosta Geoff Rymanin romaanissa *Air*. Janin pääargumentti on, että romaanin teknologisesti paranneltu koira toisaalta edustaa ihmiskeskeisiä arvoja, mutta samalla pystyy kyseenalaistamaan arvojen muodostamat rajat.

Seminaarin aikana käytiin paljon kiinnostavaa keskustelua spekulatiivisen fiktion tutkimuksesta. Oli erittäin kiinnostavaa kuulla, mitä muut tutkivat, ja havaita, että spekulatiivista fiktiota voi tutkia tavattoman monesta näkökulmasta. Seminaari antoi ainakin itselleni paljon pohtimisen aihetta, vaikka tällä kertaa en tuonut paikalle omaa paperia. Viikonlopun akateeminen ohjelma ei päättynyt seminaariin, vaan Finnconin ohjelmassa oli tarjolla monia akateemisia luentoja, joita seminaarilaiset kävivätkin seuraamassa.

Summary in English

Researchers at the borderlines of Mind and Matter

The fifteenth Science Fiction and Fantasy Research Seminar FINFAR was held in Jyväskylä, Finland, in July 2014. Nine young researchers with very different approaches to the theme were gathered to central Finland to present their research and to receive valuable feedback both from peers and more experienced scholars from Finland and abroad. The theme of the 2014 seminar was the relationship between matter and the mind, and there were as many approaches to the theme as there were participants. The papers discussed during the two-day seminar ranged from bachelor's theses to chapters of doctoral dissertation and article manuscripts, and the topics from *Narnia* and Tolkien's *Legendarium* to posthuman subjectivities and postmodern utopias. Many fascinating discussions ensued from these combinations. It was interesting to see what others are currently researching and to notice that speculative fiction can be studied from such an enormous variety of viewpoints.